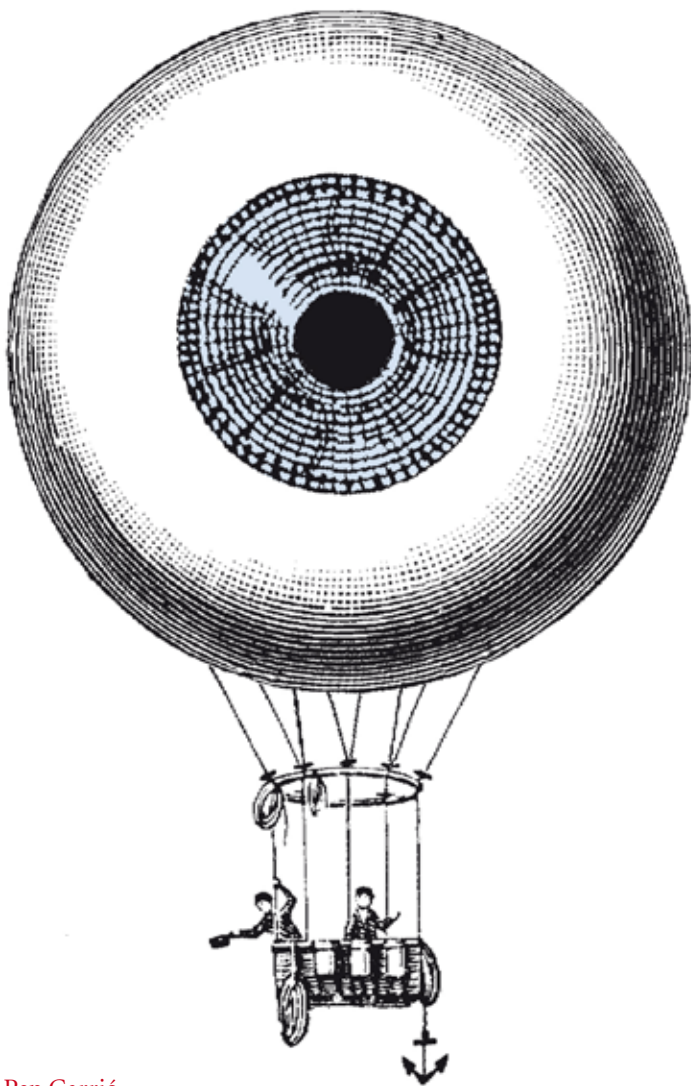

REPORTATGE

En marxa l'Observatori de la Il·lustració Gràfica

Text Judith Josa

Il·lustracions Pep Carrió, Coquè Azcona, Gerard Armengol

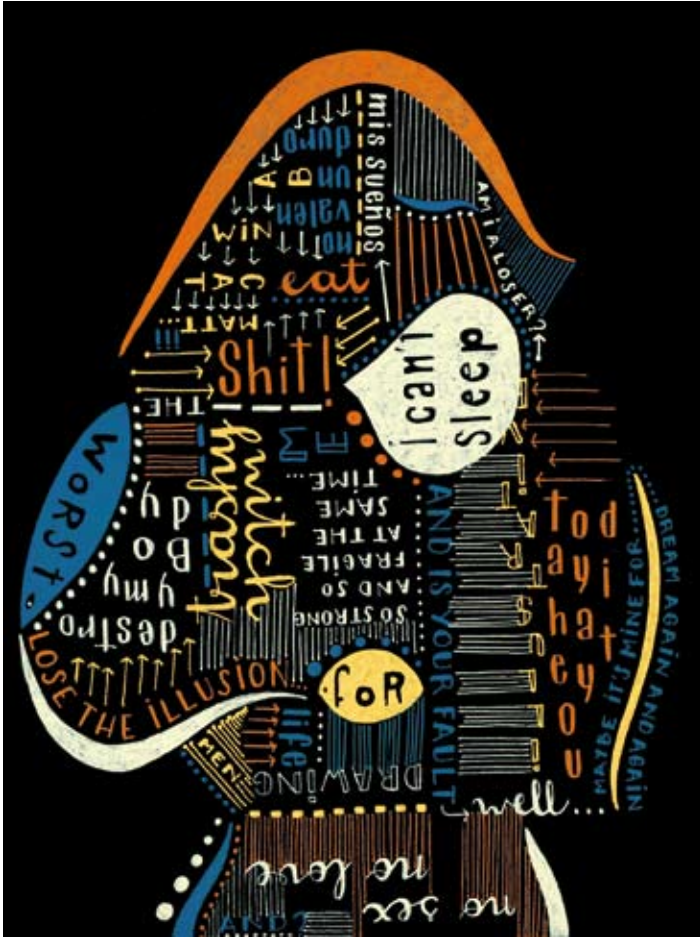

Pep Carrió

La Federació d'Associacions d'Il·lustradors Professionals (FADIP), que agrupa les associacions d'il·lustradors de l'Estat, ha posat en marxa l'Observatori de la Il·lustració Gràfica, una plataforma d'anàlisi permanent del passat, el present i el futur de la professió a Espanya. A partir de la descripció, l'anàlisi i la denúncia pública, l'organisme pretén modificar la realitat i aconseguir unes condicions professionals més favorables per a l'il·lustrador. El primer informe acaba de veure la llum.

“Ara com ara, l'observatori és la millor aposta per comunicar a la societat les nostres reivindicacions”, assegura, convençut de la seva efectivitat, el coordinador del projecte i gerent de la FADIP, Henrique Torreiro. L'observatori és l'únic organisme d'aquestes característiques que “processa i estudia la informació sobre les pràctiques contractuals i econòmiques del mercat de la il·lustració” des d'un punt de vista independent. L'objectiu és treure a la llum pública els mals que afligeixen el sector. No és només una eina de defensa, sinó també de “denúncia i atac”, puntualitza el president de l'Associació d'Il·lustradors Professionals de Catalunya (APIC), Horacio Altuna. Una vintena d'asos de la il·lustració, entre els quals es troba Altuna, i diversos professionals del món editorial, la direcció d'art i el dret avalen amb la seva experiència les dades recopilades fins ara per l'observatori.

Una idea que ve de lluny Des de principis de la dècada, diverses associacions, entre elles l'APIC, han estat donant voltes a la idea de crear un centre d'estudis que ofereixi periòdicament dades sobre l'estat de la professió. La posada en marxa aquest any de l'observatori és deguda a la coincidència d'una sèrie de circumstàncies –el suport institucional del Ministeri de Cultura i de la Fundació Art i Dret, que ha concedit una ajuda econòmica, la maduresa de les cinc associacions que formen part de la FADIP i el consens sobre la necessitat d'aquesta eina entre els mateixos professionals de la il·lustració–, però el moment no podria ser, segons els seus responsables, més oportú. La crisi econòmica ha empitjorat els problemes que arrossega la professió i la irrupció d'internet hi ha afegit noves incògnites. Per altra banda, en uns temps en què les empreses tendeixen a abaixar tarifes, és més factible negociar com a contrapartida condicions i contractes generals. “Amb una negociació individual es poden millorar i es milloren alguns aspectes del contracte, però el que s'ha d'intentar és que el punt de partida no sigui tan dolent com ara”, apunta Torreiro.

Coquè Azcona

El primer informe de l'observatori, que s'ha fet públic a la fira Liber de Madrid, es pot trobar a les seus de les associacions d'il·lustradors

Anàlisi detallada L'observatori preveu emetre un informe anual sobre l'estat de la professió, que, a instàncies de la comissió de professionals, es farà arribar als ministeris i els legisladors. El document per a l'any 2008, publicat aquest mes d'octubre, analitza el mercat de la il·lustració en premsa, edició, audiovisual, animació i multimèdia, l'evolució econòmica i tecnològica de la indústria cultural i els efectes d'aquesta sobre el tracte que es dona als drets d'autor. L'informe es complementa amb l'exposició de casos reals i se n'ha traduït una versió digital al català, el gallec, l'euskera i l'anglès. En paral·lel, la FADIP preveu organitzar presentacions públiques als territoris on estan implantades les cinc associacions d'il·lustradors federades. "Per una banda, intentem oferir una panoràmica de la realitat econòmica del sector als mateixos il·lustradors; per l'altra, arribar a legisladors i clients perquè prenguin consciència de la importància i dels problemes de la professió i actuïn en conseqüència", explica Torreiro. Arnal Ballester, Premio Nacional de Ilustración 2008 i membre de la comissió de professionals, espera que els informes de l'observatori serveixin "perquè l'Administració i els poders públics agafin consciència de la importància del sector en termes econòmics i tecnològics. Subsidiàriament –afegeix–, també pot despertar en els clients la consciència de l'existència de condicions especialment irregulars."

L'informe 2008 El primer informe de l'observatori, la publicació del qual s'ha presentat a la fira Liber aquesta tardor, es marca com a objectiu "el progrés en les condicions en què treballen els professionals de la il·lustració". Els il·lustradors reclamen a l'Administració pública més mitjans per avançar en la cultura del respecte a l'autoria i que l'Administració intervingui de mitjancera en un diàleg entre il·lustradors gràfics i les societats de gestió. En relació amb els clients, el document proposa assajar fórmules de remuneració que guardin proporcionalitat amb els beneficis. Segons Ballester, "la desprotecció de l'il·lustrador respecte al benefici de treball que genera" és un dels problemes greus amb què es topa el professional. En el camp editorial, per exemple, l'observatori advoca per incrementar la quantia dels avançaments en compensació de la poca repercussió dels *royalties*, obsolets, segons l'informe, en un mercat sobresaturat.

Les conclusions per al 2008 assenyalen la necessitat que l'il·lustrador es valori a si mateix com a professional, amb l'adquisició d'un coneixement suficient del sector

Els il·lustradors reclamen a l'Administració més mitjans per avançar en la cultura del respecte a l'autoria, que faci de mitjan-cera amb les societats de gestió i que reforci el sistema educatiu

Menys d'un 50% dels il·lustradors professionals exerceixen de manera exclusiva i un 70% d'aquests són autònoms

de la il·lustració i una millor formació. En aquest sentit, es demana a l'Administració que reforci el sistema educatiu, en especial les matèries que fan referència a l'exercici de la professió. Ballester es pregunta si és possible que el sector mantingui la qualitat creativa actual si continua amb les mateixes condicions laborals, que, a parer del seu col·lega Horacio Altuna, són pitjors que les de vint anys enrere. A Ballester el preocupa “no només des d'un punt de vista gremial –raona–, sinó sobretot per la repercussió que unes males condicions poden tenir sobre la creació cultural del país”. Un hipotètic empobriment, que l'il·lustrador considera inevitable si continuen vigents les condicions actuals, “perjudica el conjunt de la societat, no només el professional”, adverteix.

Nous i vells reptes Les possibilitats de creixement passen, segons l'informe, per la diversificació del professional de la il·lustració i l'aprofitament dels canals multimèdia i l'ús d'internet com a plataforma de difusió. Les reproduccions d'obres a la xarxa, que en alguns casos no es retribueixen, es perfilen, però, com el cavall de batalla de les reivindicacions col·lectives en el futur. Com deia un creador en un dels debats de l'APIC, “que internet sigui gratuït no significa que els seus continguts no tinguin preu”. L'informe de l'observatori reclama que el sector estigui preparat per calcular tarifes i formes d'operar en els sistemes interactius d'internet.

Si bé és cert que la relació amb la indústria ha millorat, l'increment de volum i un coneixement més generalitzat de la il·lustració gràfica no s'han traduït de moment en més reconeixement moral de l'autor ni en millors contrapartides econòmiques. Així, malgrat que avui resulta gairebé impensable que un editor no retorni els originals, pràctica poc més que habitual en altres èpoques, se segueixen donant situacions que ratllen la legalitat. “Si comparem les relacions laborals d'aquest sector amb les de qualsevol altre, la diferència clama al cel. Tenim una cultura de l'autoria gairebé inexistent”, denuncia el gerent de l'observatori. Per la seva part, Altuna constata “un deteriorament en els últims anys” de les condicions professionals.

Les xifres parlen per si mateixes: menys d'un 50% dels il·lustradors professionals exerceixen de manera exclusiva i un 70% d'aquests són autònoms, segons l'Estudi Econòmic de la Il·lustració a Espanya 2007/2008. Entre els reptes a

“Malgrat el pes econòmic
i creatiu de la il·lustració, la
visibilitat de la professió és zero”,
opina Ballester

Gerard Armengol

superar es troba la inexistència de contractes en premsa, de manera que una col·laboració es pot cancel·lar d'un dia per l'altre; la imposició de contractes d'obra col·lectiva en la indústria editorial, o l'allargament de la cessió dels drets sobre l'obra fins als 15 anys. Situacions com les descrites eren conegudes –“ningú, almenys ningú de la professió, es posarà les mans al cap quan llegeixi l'informe”, ironitza Torreiro–, però ni tenien repercussió fora del sector ni estaven com a partir d'ara sistematitzades. Per Arnal Ballester, la recopilació d'informació i l'encreuament de dades ja suposa un primer èxit de l'observatori. L'ens ha d'aportar, segons ell, visibilitat a la figura de l'il·lustrador. “Malgrat el seu pes econòmic i creatiu, la visibilitat és zero”, es lamenta.

Ballester: “Ens agradaria que la reflexió de l'observatori tingués ressò a escala europea” Els resultats de l'observatori estan avalats per vint autoritats del món de la il·lustració, el còmic i el disseny gràfic, entre els quals hi ha editors, directors d'art, publicistes i juristes. Donen la cara els il·lustradors Horacio Altuna, Pablo Amargo, Elisa Arguilé, Arnal Ballester, Elena Ordiozola i Javier Zabala; del còmic i l'humor gràfic, Forges, Miguel Gallardo, Max, Albert Monteys, Javier Olivares, Carlos Ortín i Miguelanxo Prado; del disseny gràfic, l'il·lustrador Isidro Ferrer i el director d'art Manuel Estrada; de l'edició, Rosa Serrano, Ricardo Esteban i l'il·lustrador Ulises Culebro; de la publicitat, Pablo Martínez, i del dret, Mariona Sardà. Exercint la majoria en més de dos camps i amb una trajectòria professional de prestigi poden aportar una “visió propera a la realitat”, comenta el coordinador del projecte.

L'organisme manté alhora un bloc (observatori-delailustracion.org) perquè qualsevol professional hi pugui deixar comentaris, a partir dels quals es puguin extreure reflexions generalitzades. La idea és captar la màxima atenció: “El mercat és global, i amb la nostra reflexió ens agradaria tenir ressò a escala europea”, diu Ballester. Aquest és un dels motius pels quals l'observatori vol traduir els informes anuals sobre l'estat de la professió. En un futur també es preveu complementar-los amb estudis puntuals o debats d'aspectes concrets, informa Torreiro. Tot i estar impulsat per la FADIP, l'observatori desenvolupa la tasca al marge del dia a dia de les associacions de professionals, més bregades en la defensa dels drets dels autors associats. Com al Consell de la Cultura i de les Arts o al Ministeri de Cultura, l'observatori els subministrerà dades objectives, útils en el seu terreny d'actuació.